

การออกแบบของที่ระลึก แนวคิดจากอาคารเก่าชุมชนตรอกบ้านจีน จังหวัดตาก

Souvenir Design Concept from an Old Building in the Trok Ban Chin Community, Tak Province

Received : September, 21 2023

Revised : November, 21 2023

Accepted : November, 24 2023

พิชญุตม์ ทรัพย์อนันต์ ¹

Pitchayut Sup-anan ¹

สะมาภรณ์ คล้ายวิเชียร ²

Samaporn Clayvichien ²

¹ สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ภาควิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร อีเมล : s_pitchanut@gmail.com

¹ 1Product and Packaging Design Program, Department of Art and Design, Faculty of Architecture art and design Naresuan University. E-mail:s_pitchanut@gmail.com

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ภาควิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร อีเมล : Samapornc@nu.ac.th

² Main Advisor, Product and Packaging Design Program, Department of Art and Design, Faculty of Architecture art and design Naresuan University. E-mail : Samapornc@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การออกแบบของที่ระลึกแนวคิดจากอาคารเก่าชุมชนตรอกบ้าน
จีน จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา รวมถึง
ไปถึงศิลปะต่าง ๆ และวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) เพื่อออกแบบของที่ระลึก
จากแนวคิดจากอาคารเก่าชุมชนตรอกบ้านจีน จังหวัดตาก ได้ดำเนินการ
การวิจัยโดยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร และสัมภาษณ์
เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนตรอก
บ้านจีน จังหวัดตาก แล้วนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแนวทางในการ
ออกแบบของที่ระลึกจากแนวคิดจากอาคารเก่าชุมชนตรอกบ้านจีน

ผลการวิจัยพบว่า 1) เอกลักษณะเฉพาะตัวของบ้านแต่ละหลัง
ทำให้เป็นจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเป็นที่น่าสนใจสำหรับผู้สนใจ
ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนนี้ ผู้วิจัยเลือกบ้านใน
ชุมชนตรอกบ้านจีนที่มีนักท่องเที่ยวมาถ่ายรูปมากที่สุด 4 อันดับ ดังนี้
1.1) บ้านโสภโณตร (ใต้) เป็นเรือนไม้ทรงไทยขนาดใหญ่ ประกอบด้วย
เรือนหลายหลัง ได้แก่ เรือนนอนแฝดมีทางเดินผ่านกลางทั้งสอง
เรือน เรือนครัวและเรือนทาส สร้างด้วยไม้สักและยึดองค์ประกอบ
ต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามเทคนิคโบราณ คือ ใช้เดือยสลัก หลังคาทรง
จั่วสูง มุงกระเบื้องดินเผา หน้าจั่วและบันลุ่มเป็นไม้แกะสลักทั้งหลัง
มีซุ้มประตูโค้งใช้เป็นทางขึ้นลงไปยังทำน้ำ ลักษณะการวางผังเรือน
ขนานตามแนวถนนซอยตรอกบ้านจีนและแม่น้ำปิง 1.2) บ้าน
ตระกูลอยู่สวัสดิ์ ประกอบด้วย เรือนใหญ่และเรือนครัว ที่มีชานเชื่อม
เรือนทั้งสองไว้ด้วยกัน เรือนทั้งหมดสร้างด้วยไม้สัก และยึดองค์
ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยตามเทคนิคโบราณ ใช้เดือยสลัก หลังคาทรง
จั่วสูง มุงกระเบื้องดินเผา ประดับลวดลายฉลุไม้ตกแต่งแบบตะวันตก
ตั้งแต่เครื่องยอดจั่ว หน้าจั่ว บันลุ่ม ช่องลมระบายอากาศ และชายคา
รวมทั้งมีข้อสันนิษฐานว่าผนังที่เอียงโค้งได้ช้ายคามีลักษณะร่วมบาง
อย่างคล้ายคลึงสถาปัตยกรรมสมัยอาณานิคมของอังกฤษในประเทศ
พม่า 1.3) บ้านตระกูลวงศ์เสรี เป็นเรือนไทยชั้นเดียวยกใต้ถุน ตัวเรือน
ใหญ่วางขนานตรอก ด้านหน้าเรือนเป็นส่วนค้าขายพบปะผู้คน ประตู

จึงเป็นแบบบานเฟี้ยมสามารถเปิดด้านหน้าได้ตลอดในช่วงเวลาค้าขาย ส่วนภายในเรือนจะเป็นที่อยู่อาศัยของสมาชิกในครอบครัว ด้านหลังเป็นยุ้งข้าวขนาดใหญ่และห้องน้ำซึ่งเป็นเรือนหลังแรก ๆ ที่มีห้องน้ำ และ 1.4) บ้านตระกูลสุวรรณเพ็ญเป็นเรือนแถวค้าขายชั้นเดียว ยกใต้ถุนหลังคาทรงจั่วสูง มุงกระเบื้องดินเผา องค์กรประกอบของอาคาร ส่วนต่าง ๆ เป็นไม้สัก ตั้งแต่ฐานราก เสาคาน พื้นผนัง ประตู หน้าต่าง และยึดองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามเทคนิคโบราณ คือ ใช้เดือยสลัก ลักษณะการใช้งานด้านหน้าถนตรอกเรือนจีนเป็นส่วนค้าขาย พบปะผู้คน จึงมีประตูเป็นบานเฟี้ยมแบบลูกฟัก สามารถเปิดได้ตลอดแนวเพื่อทำการค้าขายและปิดในเวลากลางคืน มีชานไว้วางของขาย พื้นส่วนใหญ่จะยกกระดืบจากชาน เจ้าของเรือนสามารถนั่งเล่นนอนเล่นได้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดทำหุ่นจำลองเรือนทั้ง 5 หลัง ในอัตราส่วน 1:125 ให้มีรายละเอียดใกล้เคียงกับของจริง 2) จากการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค จึงได้ออกแบบตราสัญลักษณ์ของชุมชนตรอกบ้านจีน 1 รูปแบบ แผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับบ้านทั้ง 4 หลัง โมเดลของที่ระลึก จำนวน 4 ชิ้นงาน

คำสำคัญ : ชุมชนตรอกบ้านจีน, ของที่ระลึก, การออกแบบ

Abstract

Designing a souvenir concept from an old building in the Trok Ban Chin community, Tak Province, with the objective 1) To study the history, including various arts and local culture. 2) to design souvenirs from ideas from old buildings in the Trok Ban Chin community, Tak Province, conducting research By conducting a study to collect information on documents, and conducting in-depth interviews with experts about the history of the Trok Ban Chin community in Tak Province. The information obtained was then used to

determine guidelines for designing souvenirs based on ideas from the old buildings of the Trok Ban Chin community.

The results of the research found that : 1) The uniqueness of each house makes it an interesting and impressive tourist spot for those interested in the history and culture of this community. The researcher chose the top 4 houses in the Trok Baan Chin community that had the most tourists taking photos, as follows:

1.1) Baan Sophonon (South) is a large Thai wooden house consisting of several houses, including a twin bedroom with a passage through the middle of the two houses. The kitchen and slave house are made of cotton wood and hold the various elements together according to the ancient technique of carving. The roof is tall, the tile is burnt, the screen is carved and the wind is molded. There are curved doors used as a way down to the water. The house features parallel walls along the axis of the streets along the houses of China and the Pining River.

1.2) The Yusawat family house is composed of a large house and a kitchen with two welded houses together. The whole house is made of wood and contains various elements. Included in the ancient technique, the carved roofs are tall, the soil tile mosquitoes are decorated with western wood patterns, ranging from the cutting machine to the windscreen, the ventilation channels and the barracks, as well as the assumption that the curved walls under the man have some similarities in common to the contemporary English architecture in the country.

1.3) Wongseri Family House is a Thai house in the suburban class. The large house is adjacent to the front of

the house, it is a shopping area for people. The door is like a barbecue that can be opened in front during commercial hours. The interior will be home to family members. The back is a large mess and the bathroom, which is the first back house with a bathroom.

1.4) The Suwanpen family house is a one-storey merchant house. It is housed under a high-rise roof pavement. The elements of the building are made of wood from the roots, poles, wall floor, doors, windows, and housing elements. They are combined according to the traditional technique of carving. The appearance of the front of the street is that the Chinese houses are a commercial part. People meet, therefore, the doors are fuzzy. They can be opened all the way to trade and closed at night. There are bars for sale. Most of the floors are lifted from the stairs. The house owners can sit and sleep.

The researcher used the information obtained from the study to create models of all 5 houses in the ratio of 1:125 with details close to the real ones.

2) Based on the analysis of consumer behavior, we have designed a Chinese community logo, one pattern, five fold-up panels, five models of souvenirs.

Keywords : Trok Ban Chin Community, souvenir, design

บทนำ

“บ้านจีน” หรือ “ตรอกบ้านจีน” เป็นสัญลักษณ์ของความร่ำรวยทางวัฒนธรรมและการค้าขายในพื้นที่นี้ โดยเฉพาะในระหว่างยุคสมัยสุโขทัยถึงยุคสมัยอยุธยาที่มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างไทยและจีนอย่างกว้างขวางและเป็นที่รู้จักในวงกว้างในชื่อ “บ้านจีน” หรือ “ตรอกบ้านจีน” (สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดตาก, 2566) ตรอกบ้านจีน ตั้งอยู่บนถนนตากสิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ใกล้ ๆ วัดสี่ตลาราม ชุมชนตรอกบ้านจีนแห่งนี้เป็นที่อาศัยของชาวไทยและชาวจีน (แต้จิ๋ว) ที่มาอพยพมาตั้งถิ่นฐานและเป็นศูนย์กลางในกิจการการค้า การเงิน การขนส่งเรือแม่เหล็ก ในยุคสนธิสัญญาเบาว์ริง ตรอกบ้านจีนเจริญรุ่งเรืองทั้งทางธุรกิจ การเมือง การปกครอง การทหาร และราชการ เนื่องจากพื้นที่ติดอยู่ริมแม่น้ำปิง และเป็นท่าเรือขนถ่ายสินค้าจากที่ต่าง ๆ พอสินค้าขึ้นมาบริเวณนี้ แม่ค้าก็จะรับขึ้นมาจากบริเวณตรอกบ้านจีน แล้วก็มีแม่ค้าจากชุมชนอื่น ๆ มารับสินค้า เพื่อนำไปขายอีกทอด นอกจากจะเป็นตลาดค้าขายแล้ว ในตรอกบ้านจีนก็ยังมีบริษัทค้าไม้ระหว่างเชียงใหม่ - กรุงเทพฯ มีบ้านนายอากรบ่อนเบี้ย รวมถึงบ้านของเศรษฐีอีกหลายๆ คน โดยในตลาดนั้น มีถนนทางเดิน มีการมุงหลังคาชนกันทำให้ถนนเป็นที่ร่ม สามารถเดินเชื่อมถึงกันได้ทั้งตรอก เรียกว่าเป็นตลาดใหญ่มากเมื่อช่วงร้อยกว่าปีก่อน แต่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้รับผลกระทบจากการทิ้งระเบิด การค้าขายจึงหยุดชะงัก ชาวบ้านในตรอกต้องอพยพไปอยู่ถิ่นอื่น พอหลังสงครามสงบก็มีการขยายตลาดขึ้นไปทางทิศเหนือ ชาวบ้านในตรอกที่อพยพไปอยู่ที่อื่นบางคนก็ไม่ได้กลับมาอยู่ในตรอกนี้ แล้วบางคนมีลูกหลานก็ส่งไปเรียนในกรุงเทพฯ จึงทำให้ตรอกบ้านจีนเงียบเหงาลงไปอย่างมาก เหลือเพียงร่องรอยของความรุ่งเรือง ก็คือบ้านเรือนเก่า ๆ ภายในชุมชนที่ยังคงลักษณะของสถาปัตยกรรมเดิมไว้ค่อนข้างสมบูรณ์ ชาวชุมชนตรอกบ้านจีนได้รวมตัวกันเพื่อดูแลรักษาฟื้นฟู และซ่อมแซมบ้านเก่าที่ยังมีอยู่ในต่อให้มีชีวิตชีวมากขึ้น กลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดตากที่นักท่องเที่ยวสามารถมาเดินชมบ้านเก่า ๆ ได้ (สำรวจ โลกพันธุ์ไทยบุคลิก, 2528)

จึงกล่าวได้ว่า ชุมชนตรอกบ้านจีน เป็นชุมชนหนึ่งที่มีศักยภาพสูง ทั้งทางด้านมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าในด้านงานสถาปัตยกรรม เรือรบพักอาศัยและเรือนร้านค้า (ศาลากลางเมืองตาก, 2501) แต่ในช่วงนี้ประสบปัญหาว่า ลูกหลานในชุมชนตรอกบ้านจีนไปเรียนไกลบ้าน จำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลง จึงทำให้ชุมชนตรอกบ้านจีนเงียบเหงาลงไปอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะออกแบบของที่ระลึก แนวคิดจากอาคารเก่าชุมชนตรอกบ้านจีน จังหวัดตาก โดยใช้ข้อมูลที่ได้ออกแบบของที่ระลึกเป็นหุ่นจำลองบ้านเรือนเก่า ๆ ภายในชุมชน ซึ่งของที่ระลึกเป็นมากกว่าสัญลักษณ์แห่งการเดินทาง เป็นสะพานเชื่อมระหว่างผู้คนกับสถานที่ เป็นสื่อกลางของวัฒนธรรม และประเพณี และเป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของชุมชน ความสำคัญอยู่ที่ความสามารถในการปลุกความทรงจำ สนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและวัฒนธรรมทั่วโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา รวมไปถึงศิลปะต่าง ๆ และวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. เพื่อทราบถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค และปัจจัยต่าง ๆ ในการเลือกซื้อ
3. ออกแบบของที่ระลึกสำหรับชุมชนตรอกบ้านจีนสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดตาก

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการออกแบบของที่ระลึกสำหรับชุมชนตรอกบ้านจีน สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดตาก มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานการออกแบบของที่ระลึกสำหรับชุมชนตรอกบ้านจีนสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบของที่ระลึกสำหรับชุมชนตรอกบ้าน
จีนสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดตาก โดยในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัย
ได้แบ่งขั้นตอนการออกแบบเป็น 3 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นตอนการผลิต
(Pre-Production), ขั้นตอนการผลิต (Production), และสุดท้าย
หลังการผลิต (Post-Production)

2.1 ขั้นตอนการผลิต (Pre-Production)

2.1.1 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา มา รวมถึงสังเกต
พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมชุมชนตรอกบ้านจีน จังหวัด
ตาก เพื่อทำการวิเคราะห์แนวทางในการออกแบบของที่ระลึกสำหรับ
ชุมชนตรอกบ้านจีนสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดตาก

2.1.2 เตรียมอุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ ที่จะใช้ในการแบบการ
ออกแบบของที่ระลึกสำหรับชุมชนตรอกบ้านจีนสำหรับส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวจังหวัดตาก

2.2 ขั้นตอนการผลิต (Production)

2.2.1 ตัดชิ้นไม้ให้ได้ขนาดตามสัดส่วนที่กำหนดไว้

2.2.2 นำเปลือกไม้มาลอกให้บาง แล้วทำการติดเป็นหลังคา

2.2.3 ใช้เครื่องเจียรสายอ่อน ขุดบริเวณที่เป็นหน้าต่าง

2.2.4 นำเรซินเทลงไปตามร่องไม้ของปีกไม้ที่จะนำมาเป็นฐาน

2.2.5 นำมาประกอบกัน รวมไปถึงหุนจำลองต้นไม้ และเรือแจว

2.3 ขั้นตอนหลังการผลิต (Post-Production) เก็บรายละเอียด
ต่าง ๆ เพื่อความสวยงามของโมเดล

ผลการวิจัย

การออกแบบของที่ระลึกสำหรับชุมชนตรอกบ้านจีน โดยใช้ข้อมูล
ที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์ในการของที่ระลึก โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงาน
ดังนี้

1. ผลการศึกษาการออกแบบของที่ระลึกสำหรับชุมชนตรอกบ้าน
จีน สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดตาก

1.1 กลุ่มเป้าหมายเป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเยี่ยมชมชุมชน
ตรอกบ้านจีน จังหวัดตาก

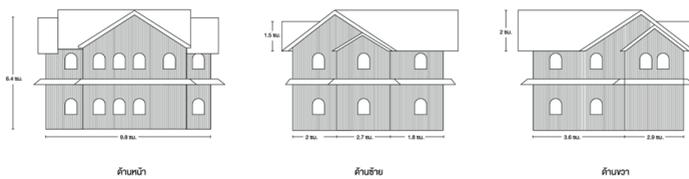
1.2 แรงบันดาลใจมาจากเอกลักษณ์เฉพาะตัวของบ้านเรือนในชุมชนตรอกบ้านจีน ซึ่งแต่ละหลังนั้นเป็นจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเป็นที่ประทับใจสำหรับผู้ที่สนใจด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้ ผู้วิจัยเลือกบ้านในชุมชนตรอกบ้านจีนที่มีนักท่องเที่ยวนิยมถ่ายภาพมากที่สุด 4 อันดับ มาทำเป็นหุ่นจำลองบ้านเรือน ในอัตราส่วน 1:125 ให้มีรายละเอียดใกล้เคียงกับของจริง ดังนี้

1.2.1 บ้านโสภโณตร (ใต้) สร้างใน พ.ศ. 2444-2446 (ภาพ 1) โดยหลวงบริรักษ์ประชากร (ตังกวย) เป็นเรือนไม้ทรงไทยขนาดใหญ่ ประกอบด้วยเรือนหลายหลัง ได้แก่ เรือนนอนแฝดมีทางเดินผ่านกลาง ทั้งสองเรือน เรือนครัว และเรือนทาส สร้างด้วยไม้สักและยึดองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามเทคนิคโบราณ คือ ใช้เดือยสลักหลังคาทรงจั่วสูง มุงกระเบื้องดินเผา หน้าจั่วและบันลุ่มเป็นไม้แกะสลักทั้งหลัง มีซุ้มประตูโค้งใช้เป็นทางขึ้นลงไปยังทำน้า ลักษณะการวางผังเรือนขนานตามแนวแกนถนนซอยตรอกบ้านจีนและแม่น้ำปิง (ประดับดาว สิทธิวงศ์, 2560) นอกจากนี้เป็นเรือนพักอาศัยแล้ว ยังใช้เป็นที่พักรับรองแขกบ้านแขกเมือง ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ที่ขึ้นล่องระหว่างจังหวัดเชียงใหม่กับกรุงเทพมหานคร จึงเป็นเรือนที่มีพร้อมเครื่องเรือนเครื่องใช้ ข้าราชการบริวารจำนวนมาก และยานพาหนะ เรือเกวียน ช้างม้า วัว ควาย รถยนต์ หลังจากหลวงบริรักษ์ประชากร (ตังกวย) ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2501 เรือนหลังนี้ได้ถูกทิ้งร้าง เมื่อเรือนได้ตกทอดมาสู่เจ้าของปัจจุบันคือ นายศรีศักดิ์ - นางศรีรวม โสภโณตร จึงได้มีการปรับปรุงซ่อมแซม

1.2.2 บ้านตระกูลอยู่สวัสดิ์ เรือนหลังนี้เป็นของนายริด อยู่สวัสดิ์ บรรพบุรุษตระกูลอยู่สวัสดิ์ เดิมเป็นชาวบ้านน้ำริม อาชีพค้าไม้สักต่อมาได้ซื้อที่ดินบริเวณห้าแยกใกล้ทางลงท่าหลวง โดยปลูกเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวเพื่ออยู่อาศัยในยุคแรก มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบเรือนแถวค้าขายไม้ชั้นเดียว สร้างด้วยไม้สักและยึดองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามเทคนิคโบราณคือ ใช้เดือยสลัก หลังคาทรงจั่วสูง มุงกระเบื้องดินเผา หน้าจั่วและบันลุ่มเป็นไม้ ด้านหน้าถนนเป็นส่วนค้าขาย ประตูจึงเป็นบานเฟี้ยม สามารถเปิดด้านหน้าได้ตลอดในช่วง

ภาพ 1

ภาพด้านของบ้านตระกูลสโกลโมตร

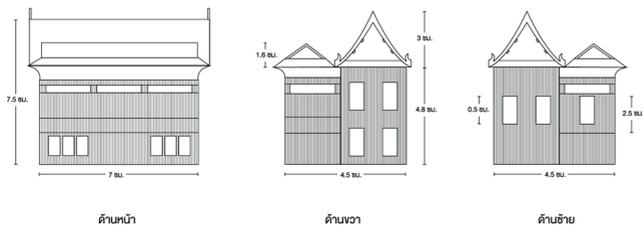
ภาพ 2

หุ่นจำลองบ้านตระกูลสโกลโมตร

ภาพ 3

ภาพด้านของบ้านตระกูลโสภโณตร

ด้านหน้า

ด้านขวา

ด้านหลัง

ภาพ 4

หุ่นจำลองบ้านตระกูลอยู่สวัสดิ์

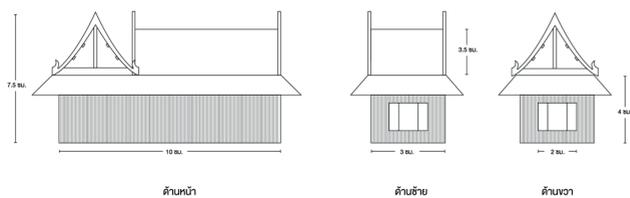
เวลาค้าขาย ส่วนภายในเรือนจะเป็นที่อยู่อาศัยของสมาชิกในครอบครัว ด้านหลังเป็นบริเวณสวนครัว สวนหลังเรือน สวนผลไม้ ที่ปักนั่งพักผ่อน ห้องน้ำ ยุงข้าว โคนพลู และศาลปูย่าของตระกูลอยู่สวัสดิ์ (บริษัท สถาปนิก สุข จำกัด, 2562)

1.2.3 บ้านตระกูลวงศ์เสรี เดิมเป็นที่ดินของนางมิม โสภโณตร ได้ยกให้นายยิต นางพวง วงศ์เสรี ปลุกเรือนอยู่อาศัย ใน พ.ศ.2460 และตกทอดมาถึงนายเสรี-นางแพง ทายาทรุ่นที่สองของตระกูล ทำการค้าขายจำพวกของชำ ยารักษาโรค เต้าเจี้ยว โดยเฉพาะก๋วยเตี๋ยวไทยที่ทำเส้นเอง เพาะถั่วงอกเอง ภายหลังขยายกิจการจนมีโรงสีข้าว ทำมาหากินขยันจนได้แหวนคนขยันของชาติ เรือนหลังนี้เป็นเรือนไทยชั้นเดียวยกใต้ถุน ตัวเรือนใหญ่ว่างขนานตรอก ด้านหน้าเรือนเป็นส่วนค้าขายพบปะผู้คน ประตูดังเป็นแบบบานเพี้ยมสามารถเปิดด้านหน้าได้ตลอดในช่วงเวลาค้าขาย ส่วนภายในเรือนจะเป็นที่อยู่อาศัยของสมาชิกในครอบครัว ด้านหลังเป็นยุงข้าวขนาดใหญ่และห้องน้ำ ซึ่งเป็นเรือนหลังแรกๆ ที่มีห้องน้ำ (นครินทร์ น้ำใจดี, 2555)

1.2.4 บ้านตระกูลสุวรรณเพ็ญ เรือนหลังนี้สร้างขึ้นก่อน พ.ศ.2566 เดิมเป็นที่ดินของนายรติ-นางทองคำ อยู่สวัสดิ์ ต่อมายกให้นางปุกเงิน ลูกสาวเพื่อใช้เป็นเรือนหอเมื่อสมรสกับนายอินทร์ สุวรรณเพ็ญ สามีผู้มีอาชีพเป็นทนายความ ส่วนนางปุกเงินเปิดหน้าร้านทำการค้าขายจำพวกเครื่องใช้ต่าง ๆ เสื้อผ้าและเครื่องแก้ว ส่วนภายในเรือน ถัดไปจะเป็นส่วนที่อยู่อาศัยของสมาชิกในครอบครัว ด้านหลังเป็นนอกชานที่นั่งพักผ่อน และเรือนครัว ห้องน้ำ ยุงข้าว และสวนผลไม้ที่อยู่หลังเรือนยาวไปจนถึงกับถนนหลังเรือน (ถนนตากสินในปัจจุบัน) ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือนหลังนี้ เป็นเรือนแถวค้าขายชั้นเดียว ยกใต้ถุนหลังคาทรงจั่วสูง มุงกระเบื้องดินเผา องค์กรประกอบของอาคารส่วนต่าง ๆ เป็นไม้สัก ตั้งแต่ฐานราก เสาคาน พื้นผนัง ประตูหน้าต่าง และยึดองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามเทคนิคโบราณ คือ ใช้เดือยสลัก ลักษณะการใช้งานด้านหน้าถนนตรอกเรือนจีนจะเป็นส่วนค้าขาย พบปะผู้คน จึงมีประตูเป็นบานเพี้ยมแบบลูกฟักสามารถเปิดได้ตลอดแนวเพื่อทำการค้าขายและปิดในเวลากลางวัน

ภาพ 5

ภาพด้านของบ้านตระกูลวงศ์เสรี

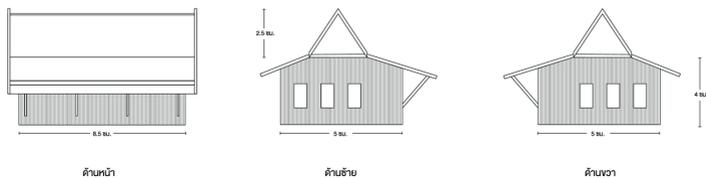
ภาพ 6

หุ่นจำลองของบ้านตระกูลวงศ์เสรี

ภาพ 7

ภาพด้านของบ้านตระกูลสุวรรณเพ็ญ

ภาพ 8

หุ่นจำลองของบ้านตระกูลสุวรรณเพ็ญ

ภาพ 9

หุ่นจำลองของท่าเรือบ้านจันทองอยู่

มีงานไว้วางของขาย พื้นส่วนใหญ่จะยกระดับจากخان เจ้าของเรือน สามารถนั่งเล่นนอนเล่นได้

2. ผลการออกแบบของที่ระลึกสำหรับชุมชนตรอกบ้านจิ้น สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดตาก

2.1 การหาวัสดุตามธรรมชาติ เพื่อนำมาทำเป็นงานออกแบบ เนื่องจากทางผู้วิจัย มีเศษไม้เหลือใช้เป็นจำนวนมาก ตัวของบ้านจะเลือกใช้ไม้หมอนของรถไฟเก่าในการจัดทำตัวฐานของโมเดลจะเลือกใช้ปีกไม้ที่มีรูปแบบเป็นอิสระ ไม่ซ้ำแบบกัน ทำให้ชิ้นงานนั้นมีชิ้นเดียวในโลก

2.2 การออกแบบกราฟิกและแผ่นพับให้ความรู้

2.2.1 การกำหนด Mood & Tone ในการออกแบบตราสัญลักษณ์ของชุมชน จะออกแบบให้อยู่ในลักษณะเป็นทรงกลม ให้ความรู้สึกคล้ายกับตราประทับของจิ้น และเลือกใช้สีแดงและทอง ซึ่งเป็นสีที่เป็นจุดเด่นในการสื่อถึงความเป็นจิ้น

2.2.2 ลักษณะกราฟิกและแผ่นพับให้ความรู้ จัดทำเป็นแผ่นพับถูกแบ่งเป็น 6 ช่อง เมื่อพับแล้วจะมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส แต่ละช่องจะมีประวัติความเป็นมาของแต่ละบ้าน หน้าปกตัวตราสัญลักษณ์จะถูกวางบนพื้นสีแดงที่รูปของประตูบานเพ็ญลูกฟัก ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ด้านหลังของแผ่นพับจะเป็นแผนที่ของชุมชนตรอกบ้านจิ้น นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมบ้านพร้อมทั้งได้รับความรู้ของแต่ละบ้านด้วย

ภาพ 10

ตราสัญลักษณ์ของชุมชนตรอกบ้านจีน จังหวัดตาก

ภาพ 11

แผ่นพับด้านหน้าของชุมชนตรอกบ้านจีน จังหวัดตาก

ภาพ 12

แผนที่ด้านหลังของชุมชนตรอกบ้านจีน จังหวัดตาก

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลจากการศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้บริโภคเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบของที่ระลึกแนวคิดจากอาคารเก่าชุมชนตรอกบ้านจีน จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ศึกษาและดำเนินงานวิจัยเป็นระยะเวลาประมาณ 4 เดือน โดยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนตรอกบ้านจีน จังหวัดตาก พบว่า ชุมชนตรอกบ้านจีนนั้น ถือเป็นชุมชนที่มีเรื่องเล่าความเป็นมาอย่างยาวนาน มีประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่า เคยเป็นสถานที่การค้าขายที่สำคัญของภาคเหนือตอนล่าง เป็นท่าเรือขึ้นล่องระหว่างเชียงใหม่-กรุงเทพมหานคร และจุดโดดเด่นอีกประการหนึ่งของชุมชนตรอกบ้านจีนนี้คือ มีสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนที่สวยงาม และยังคงถูกรักษาไว้เป็นอย่างดี แต่

ในปัจจุบันสถานที่แห่งนี้ ชบเซาลงเป็นอย่างมาก ผู้คนส่วนใหญ่ต่างไปใช้ชีวิตข้างนอกชุมชน บ้างก็ออกไปด้วยหน้าที่การงานนอกชุมชน จึงทำให้ภายในชุมชนตรอกบ้านจีนแทบจะร้างคนอยู่อาศัย คนในชุมชนขาดรายได้จากการท่องเที่ยวไป ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าชุมชนตรอกบ้านจีน เป็นชุมชนหนึ่งที่มีศักยภาพสูง ทั้งทางด้านมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าในด้านการสถาปัตยกรรมเรือนพักอาศัย และเรือนร้านค้า ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะออกแบบของที่ระลึกแนวคิดจากอาคารเก่าชุมชนตรอกบ้านจีน จังหวัดตาก โดยใช้ข้อมูลที่ได้อศึกษามาออกแบบของที่ระลึกเป็นหุ่นจำลองบ้านเรือนเก่า ๆ ภายในชุมชน โดยมีขอบเขตการออกแบบคือ

1. หุ่นจำลองบ้านเรือนเก่าของชุมชนตรอกบ้านจีน 4 หลัง โดยเลือกบ้านในชุมชนตรอกบ้านจีนที่มีนักท่องเที่ยวมาถ่ายรูปมากที่สุด 4 อันดับ นำมาสร้างเป็นหุ่นจำลองให้มีรายละเอียดใกล้เคียงกับของจริง ในอัตราส่วน 1:125 ดังนี้คือ

- 1.1 บ้านของตระกูลโสภโณตร
- 1.2 บ้านของตระกูลอยู่สวัสดิ์
- 1.3 บ้านของตระกูลวงศ์เสรี
- 1.4 บ้านของตระกูลสุวรรณเพ็ญ

2. ตราสัญลักษณ์ของชุมชนตรอกบ้านจีน 1 รูปแบบ แผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับบ้านทั้ง 4 หลัง โมเดลของที่ระลึก จำนวน 5 ชิ้นงาน พร้อมทั้งกราฟิกแผ่นพับให้ความรู้ได้แก่ 1) ตราสัญลักษณ์ของชุมชน 2) แผ่นพับให้ความรู้พร้อมแผนที่ของชุมชนตรอกบ้านจีน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของการออกแบบของที่ระลึกแนวคิดจากอาคารเก่าชุมชนตรอกบ้านจีนจังหวัดตากมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ชิงงานแต่ละชิ้นมีระยะเวลาในการทำค่อนข้างนาน หากมีอุปกรณ์ที่สามารถช่วยหุ่นแรง ก็จะสามารถทำให้ระยะเวลาในการทำชิ้นงานนั้นสั้นลง

2. ชั้นงานมีขนาดที่ค่อนข้างเล็ก ทำให้ไม่สามารถใส่รายละเอียดลงไปได้อย่างครบถ้วน หากขยายสัดส่วนของตัวบ้านให้มีขนาดใหญ่ขึ้น จะสามารถทำให้ตัวบ้านมีรายละเอียดที่ครบสมบูรณ์

3. เนื่องด้วยเวลาในการทำวิจัยถูกจำกัดไว้ที่ 4 เดือน ทำให้ชั้นงานแต่ละชั้นไม่สมบูรณ์มากนัก หากมีระยะเวลาที่เพิ่มขึ้น จะสามารถทำให้ชั้นงานมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- นครินทร์ น้ำใจดี. (2555). *แนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งการเรียนรู้ตรอกบ้านจีน ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บริษัท สถาปนิก สุข จำกัด. (2562). *โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟู ตรอกบ้านจีน เมืองตาก*. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.facebook.com/profile.php?id=100070125623356>
- ประดับดาว สิทธิวงศ์. (2560). *หุ่นกระบอกคณะสังวาลศิลป์ จังหวัดตาก*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการดนตรีและนาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศาลากลางเมืองตาก. (2501). *เรื่องเมืองตาก*. ธนบุรี : โรงพิมพ์โรงเรียนการช่างวุฒิมศศึกษา.
- สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดตาก. (2566). สืบค้นเมื่อ 21 กันยายน 2565, จาก <https://www.trokbanchintak.com/page-about-2/>
- สำรวย โลกพันธ์ไพบูลย์. (2528). *ประวัติศาสตร์เมืองตาก*. หนังสือที่ระลึกเนื่องในงานตากสินมหาราชานุสรณ์ และ งานกาชาด จังหวัดตาก. ม.ป.ท.